

**PRIKAZ KNJIGE LEOPOLDA AUBURGERA:
BOARISCHE ORTHOGRAPHIE - ORTHOGRAPHIA BAVARICA**

*Maja Barac**

Filozofski fakultet u Rijeci

Tanja Grubišić♦

Internet Inovacije d.o.o., Matulji

Leopold Auburger

Boarische Orthographie - Orthographia Bavarica,
Pro Business, Berlin, 2009., 250 str.

S obzirom na to da je Bavarska najveća pokrajina Savezne Republike Njemačke, površinom veća od Hrvatske, da ima oko 12,5 milijuna stanovnika te da se bavarskim narječjem govori i u drugim zemljama (u cijeloj Austriji osim u pokrajini Vorarlberg, u Samnaunu u Švicarskoj, u Južnom Tirolu u Italiji, u Šopronu u Mađarskoj, u Češkoj šumi u Češkoj), ne čudi što je postojala potreba za usustavljanjem narječja koje se dijeli na sjevernobavarski, srednjobavarski i južnobavarski. Međutim, zanimljivo je kako je jedno narječje u današnje vrijeme globalizacije uspjelo ne samo opstati, već i ojačati do te mjere da su u prvom redu znanstvenici osjećali potrebu za priručnikom s gramatičkim pravilima i pravilima pisanja.

Djelo Leopolda Auburgera jedinstveni je pravopisni priručnik koji sadrži pravopisna pravila za bavarsko narječje. Ovaj pravopis pomaže u razlikovanju ovoga narječja od standardnoga njemačkog jezika i kao takav predstavlja izuzetan doprinos njemačkome jeziku tim više što nedostaju relevantni priručnici koji se bave tom tematikom.

* Maja Barac, Filozofski fakultet u Rijeci, mbarac@ffri.hr

♦ Tanja Grubišić, Internet Inovacije d.o.o., Matulji, grubisictanja@gmail.com

Knjiga *Boarische Ortographie* sistematični je prikaz čitavoga bavarskog narječja, obuhvaća temeljna pravopisna pravila, gramatičke oblike te detaljnu tvorbu riječi. Većina je pravopisnih pravila popraćena tablicama riječi i struktura u kojima se navode primjeri za spomenuto pravilo uz detaljna tumačenja. Ova hvalevrijedna knjiga nudi iscrpne opise i objašnjenja koja svakom čitatelju olakšavaju upoznavanje s određenim gramatičkim oblikom uz pomoć primjera konjugacija, deklinacija, pisanja određenih i neodređenih članova i drugih vrsta riječi. Tako su primjerice konjugacije glagola prikazane samo na bavarskom narječju jer prethodna objašnjenja vezana za nastavke glagolnih lica olakšavaju razumijevanje (*arbatn/arwatn: i arbat, du arbatsd, ea/si/es arbatd, mia arbatn (arbatma; arbatn ma), es/lia arbadts, si/de arbatn. arbeiten: ich arbeite, du arbeitest, er/sie/es arbeitet, wir arbeiten, ihr arbeitet, sie arbeiten.*)

Cilj je ovoga pravopisa detaljan prikaz strukture i korištenja bavarskoga narječja, kako u govoru tako i u pismu. Vizualno i sadržajno ovaj pravopis čini preglednu cjelinu. On je rezultat dugogodišnjega rada autora koji je, uvidjevši nedostatak pisanoga materijala o bavarskome narječju, odlučio u trinaest poglavlja dati stručan osvrt na fonološku, leksikološku i gramatičku strukturu bavarskoga narječja.

Jezična struktura bavarskoga narječja izvornome govorniku u usmenoj realizaciji ne predstavlja problem, no kada je riječ o nekim konkretnim pravilima i strukturama, vrlo je malen broj ljudi upoznat s istima. Razlog njihovome nepoznavanju struktura jest dijelom i nepostojanje primjerenoga pravopisa koji će sadržavati svaki aspekt nužan da bi narječje u cijelosti bilo opisano.

U predgovoru autor daje kratak pregled svoga dugogodišnjeg bavljenja bavarskim pravopisom čiji je nacrt prvi puta objavljen 1995. godine u časopisu *Zeitschrift für Dialektologie und Linguistik*. Autor je tada zaključio da za bavarsko narječje ne postoji općepriznati pravopis pa čak ni odgovarajući sustav načina pisanja, nego samo privremena rješenja. Stoga ne čudi što je zapravo početak rada na bavarskome pravopisu bio autorov pokušaj lingvistički prihvatljivije transliterirati pjesme Maxa Dinglera (1883.-1961.), pjesnika bavarske poezije.

Nadalje navodi kako se problematici nepostojanja pravopisnih pravila koja bi odgovarala bavarskome literarnom jeziku pridaje sve više pažnje, što se može vidjeti iz diskusija koje se vode na internetu. Auburger smatra da su tome pridonijele pojačane tendencije korištenja

bavarskoga narječja u pismu, ali isto tako i spoznaja da pored mnogih bavarskih dijalekata ne smije nedostajati cjeloviti prikaz bavarskoga narječja (kao nadređenoga pojma) u pisanome obliku. No, tome su također pridonijeli i mnogobrojni znanstveni radovi o bavarskome narječju koji su dali obrise budućoj opsežnoj bavaristici kao filološko-znanstvenoj disciplini. Auburgeru je kao slavistu i kroatistu u nastajanju ovoga djela pomoglo znanje iz područja razvoja pisma i pravopisa, ali i dugogodišnja korespondencija na bavarskome s gospodinom Seppom Hellom. Na kraju predgovora prigodno je uklopljena pjesma Waltera Kiefhabera *D Hoamatsprach (Jezik domovine)* koja ističe ljubav Bavaraca prema svome narječju.

Prvo poglavlje započinje općim odredbama koje se odnose na uporabu pravopisa (vrijedi za sve dijalekte bavarskoga narječja), fonološko i morfološko načelo (prednost se daje fonološkome načelu, međutim, kad se radi o predmecima ili nastavcima, daje se prednost morfološkome načelu), dopuštanje originalnih oblika kod povijesnih pojmova, stranih riječi i osobnih imena.

Drugo i treće poglavlje bave se pojedinim slovima i skupinama slova kao i fonetskim pojašnjenjima određenih znakova poput tilde (~) koja označava nazalnost dotičnoga samoglasnika (*sein, tun, gehen, stehēn – sãĩ, doã, gẽ/geã, sdẽ/sdeã*) te dijakritičkim znakovima koji se koriste u ovom pravopisu (*á, â, ã, ã, õ i dr.*).

Od četvrtoga se do trinaestoga poglavlja nadalje Auburger bavi vrstama riječi - glagolom, imenicom, članom, zamjenicom, brojem, pridjevom, prilogom, prijedlogom, veznikom i uzvikom. Uz svako pravilo autor dodaje pojašnjenje popraćeno mnogobrojnim primjerima. S obzirom na to da se često koriste kratice, na kraju se trinaestoga poglavlja mogu naći objašnjenja kratice te literatura koju je autor koristio prilikom rada na priručniku.

Na posljednjih je stotinjak stranica smješteno kazalo riječi podijeljeno u tri stupca. U prvome su stupcu prikazane riječi na bavarskome, u srednjem je uz neke riječi pojašnjenje (*hináĩ / Betonung auf hin- / hinein*), uz neke primjer korištenja (*Vasbrecha / De hãd ia Vasbrecha bbrocha. / Versprechen*), a uz neke je naznačena samo vrsta riječi (*fii / Interjektion / Pfui!*), dok je u trećem stupcu standardni njemački ekvivalent bavarske riječi. Međutim, drugi i treći stupac često su prazni,

tj. nema objašnjenja ili standardnoga ekvivalenta (*Bsuach* / - / - ; *alloã* / - / -). S ovim kazalom Auburger najavljuje kraj svoga priručnika.

Budući da je ovaj pravopis prvi moderni pravopis za pisani oblik bavarskoga narječja, kao takav predstavlja velik doprinos njemačkoj jezičnoj i kulturnoj baštini. On objedinjuje teoretski i praktični dio narječja u pisanome obliku i pridonosi boljem razumijevanju i povezivanju različitih dijalekata bavarskoga narječja u cjelinu. Glavna odrednica ovoga djela jest detaljan pregled glasovnoga oblika pretočenoga u pisani, uz gramatičku pozadinu i tvorbu riječi. Autor nam ovim putem ne predstavlja samo jedinstveni pravopis, već i prilagođenu gramatiku koja iscrpno objašnjava sve fenomene bavarskoga narječja i u tome je njegov značaj.